

Sport Management Studies

Journal homepage: <https://smrj.ssric.ac.ir>

Original Article

Analysis of Relationships and Solutions for Legal Obstacles in Women's Sports in Iran

Bahareh Nasrabadi¹, Rahim Ramezani Nejad² , Behnam Naghipour Givi³

1. Professor of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran
2. Master's student in Sports Management, University of Guilan, Rasht, Iran
3. Assistant Professor of Sport Management Sport Science Research Institute (SSRI), Tehran, Iran

Received: 11/06/2023, **Revised:** 30/10/2023, **Accepted:** 28/10/2023

* Corresponding Author: Rahim Ramezani Nejad, E-mail: rramzani@guilan.ac.ir

How to Cite: Nasrabadi, B; Ramezani Nejad, R; Naghipour Givi, B. (2025). Analysis of Relationships and Solutions for Legal Obstacles in Women's Sports in Iran. *Sport Management Studies*, 16(88), 65-86. In Persian.

Extended Abstract

Background and Purpose

Women's sports in Iran face a range of legal limitations and obstacles that distinguish them from other sports sectors. These legal barriers restrict the development and participation of women in sports, reflecting broader societal challenges related to gender equity and rights. The observance of women's rights in sports is not only a national issue but also a significant concern for the global community, as gender equality and empowerment are fundamental human rights recognized internationally.

Despite the increasing attention to women's rights in various domains, the legal challenges specific to women's sports have not been adequately addressed, particularly in Iran. These challenges encompass a complex interplay of scientific, educational, human resource, legal, structural, managerial, and jurisprudential factors. The purpose of this research was to analyze the relationships among these legal barriers and to propose solutions that can facilitate the advancement of women's sports within the legal framework.

Materials and Methods

The study employed a mixed exploratory research design combining both qualitative and quantitative methods to provide a comprehensive understanding of the legal obstacles facing women's sports.

In the qualitative phase, data were collected through semi-structured interviews and systematic library research. The research population included two main groups: human resources consisting of experts in law and sports law, sports management professors, vice

presidents of sports federations familiar with sports law, and information sources such as scientific articles, library materials, and relevant media content. A purposive sampling method was used to select participants, and data collection continued until theoretical saturation was achieved. This resulted in 10 expert interviews and the review of 23 documents.

The quantitative phase involved a targeted sample of 30 sports law experts, selected for their specialized knowledge in the field. The research tools included semi-structured exploratory interviews, a systematic library study, and an expert questionnaire designed to analyze causal relationships among the identified obstacles. The validity of the tools was confirmed through practical merit, legal and scientific validity, expert opinions, and consensus among reviewers. Data analysis in the qualitative phase followed a three-stage coding process—open, axial, and selective coding—to extract themes and develop a conceptual framework. The quantitative phase utilized Dimatel's technique, a decision-making method based on paired comparisons, to identify causal relationships, direction, and intensity of effects between factors. This method enabled experts to express their opinions more fluently regarding the influence of various obstacles.

Findings

The qualitative analysis resulted in a conceptual framework comprising five major dimensions of legal obstacles, encompassing 24 components. These dimensions are:

1. **Scientific-Educational Dimension:** This includes the lack of attention to sports law in physical education and law faculties, insufficient scientific resources related to sports law, and especially the rights of women in sports. The absence of adequate educational materials and academic focus on these issues hampers awareness and advocacy.
2. **Human Resources Dimension:** Key components here include a shortage of specialized experts in women's sports rights, low levels of legal knowledge among sports activists—particularly regarding women's rights—and insufficient familiarity among sports practitioners with the legal frameworks protecting women.
3. **Legal and Regulatory Dimension:** This dimension highlights the dispersion and ambiguity of laws, lack of comprehensive and transparent regulations, insufficiency of protective laws specifically addressing women's sports rights, and the absence of legal mechanisms to establish gender justice within sports organizations.
4. **Structural-Managerial Dimension:** Challenges include legal conflicts involving Iranian women athletes and international federations, lack of financial transparency, prevalence of corruption, brokering, and bribery, and the absence or inadequacy of disciplinary committees across various sports disciplines.
5. **Jurisprudential-Shari'a Dimension:** This encompasses restrictions on women's attendance at stadiums due to jurisprudential rulings, limitations on broadcasting women's matches, restrictions on participation and representation in certain sports fields based on Shari'a considerations, and limited awareness or misconceptions among some jurists and authorities regarding women's sports and its benefits.

Quantitative analysis using Dimatel's technique revealed that jurisprudential-Shari'a obstacles exert the greatest influence on women's sports legal barriers. Human resource obstacles, legal obstacles, structural-managerial obstacles, and scientific-educational obstacles follow in descending order of influence. Notably, structural-managerial obstacles are the most influential in terms of direct impact, while legal and scientific-educational obstacles serve as significant handicaps. Human and jurisprudential-Shari'a obstacles were identified as causal factors, indicating their foundational role in shaping the overall legal environment.

Discussion

The research findings underscore the multifaceted nature of legal barriers confronting women's sports in Iran. The jurisprudential-Shari'a dimension, deeply rooted in cultural and religious interpretations, presents the most significant challenge, affecting women's access to sports venues, media representation, and participation rights. This dimension is intricately linked with societal perceptions and legal interpretations that require sensitive and informed approaches to reform.

Human resource limitations, including the scarcity of experts and low legal literacy among sports practitioners, further exacerbate these challenges. Enhancing education and training in sports law, particularly focusing on women's rights, is essential to empower stakeholders and facilitate legal reforms.

The legal and regulatory framework suffers from fragmentation and lack of clarity, impeding the establishment of consistent protections for women in sports. Structural and managerial deficiencies, including corruption and lack of transparency, undermine the enforcement of existing laws and policies.

Addressing these obstacles requires a comprehensive strategy that integrates educational initiatives, legal reforms, structural improvements, and cultural engagement. The study highlights the importance of raising awareness through training programs for female coaches and athletes, developing clear and enforceable laws to protect women's sports rights, and promoting the broadcasting of women's competitions to enhance visibility and societal acceptance.

Conclusion

This study concludes that overcoming the legal barriers to women's sports in Iran necessitates a multi-dimensional approach. Prioritizing education in sports law, increasing legal literacy among stakeholders, and establishing robust legal protections are foundational steps. Furthermore, addressing jurisprudential concerns through dialogue and informed interpretation can facilitate greater inclusion of women in sports.

The promotion of women's sports rights should also incorporate international perspectives and best practices. Comparative studies on the development and institutionalization of women's sports rights in other countries, especially developed nations, can provide valuable insights and strategies adaptable to the Iranian context.

Finally, the research validated a scale for measuring legal barriers to women's sports, providing a useful tool for future studies and policy evaluation. By implementing the recommendations derived from this research, policymakers and sports organizations can foster a more equitable, transparent, and supportive environment for women athletes, contributing to the broader goals of gender equality and sustainable sports development.

Keywords: Sports Law, Women's Sports, Legal Obstacles, Sports Regulations, Legal Status.

تحلیل روابط و راهکارهای مرتبط با موانع حقوقی ورزش زنان^۱

بهاره نصرآبادی^۱، رحیم رمضانی نژاد^۲ , بهنام نقی پور گیوی^۳

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان

۲. استاد دانشگاه گیلان

۳. استادیار پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱، تاریخ اصلاح: ۱۴۰۲/۰۸/۰۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۰۶

* Corresponding Author: Rahim Ramezani Nejad, E-mail: rramzani@guilan.ac.ir

How to Cite: Nasrabadi, B; Ramezani Nejad, R; Naghipour Givi, B. (2025). Analysis of Relationships and Solutions for Legal Obstacles in Women's Sports in Iran. *Sport Management Studies*, 16(88), 65-86. In Persian.

چکیده

هدف این پژوهش تحلیل روابط و راهکارهای مرتبط با موانع حقوقی ورزش زنان بود. روش تحقیق از نوع اکتشافی متوالی با رویکرد تحلیل مضمون استقرایی در بخش کیفی و تحلیل علی در بخش کمی بود. جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی شامل دو بخش منابع انسانی (خبرگان حقوق و حقوق ورزشی، اساتید مدیریت ورزشی، نایب رئیس فدراسیون های ورزشی و آشنا به حقوق ورزش) و منابع اطلاعاتی (علمی، کتابخانه ای و رسانه ای مرتبط) بود. مصاحبه شونده گان و منابع اطلاعاتی به تعداد قابل کفایت، به صورت هدفمند و بر مبنای رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند (۱۰ نفر و ۲۳ سند). در بخش کمی، جامعه آماری خبرگان حقوق ورزشی بودند که به صورت هدفمند و در دسترس ۳۰ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه های اکتشافی نیمه ساختارمند به همراه مطالعه کتابخانه ای نظام مند و پرسشنامه خبرگانی برای تحلیل روابط علی بود. روایی ابزار براساس شایستگی عملی، اعتبار حقوقی و علمی نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید شد. چارچوب مفهومی نهایی در ۲۴ مؤلفه و ۵ بعد شناسایی و طبقه بندی شد. موانع نیز شامل پنج حوزه علمی-آموزشی، نیروی انسانی، قانونی و حقوقی، ساختاری-مدیریتی و فقهی-شرعی بودند. براساس تحلیل کمی، موانع انسانی و موانع فقهی-شرعی به عنوان عوامل علی و موانع آموزشی-علمی، موانع قانونی، موانع مدیریتی-ساختاری، عوامل معلول محسوب می شوند؛ بنابراین توجه به برگزاری کلاس های آموزشی در زمینه حقوق ورزشی و ارتقای سطح سواد حقوقی مربیان و ورزشکاران زن و تدوین قوانین حمایتی از حقوق زنان در زمینه ورزش و بخش مسابقات زنان در رشته های مختلف می تواند تأثیر موانع را کاهش دهد.

واژگان کلیدی: حقوق ورزش، ورزش زنان، موانع حقوقی، مقررات ورزشی، وضعیت حقوقی.

۱. این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه گیلان با عنوان «بررسی وضعیت حقوقی زنان در ورزش ایران» است.

مقدمه

امروزه ورزش پدیده‌ای جهانی شناخته می‌شود که با افزایش سطح آگاهی مردم از اثرات آن بر جنبه‌های مختلف روانی، جسمانی و اجتماعی، شاهد گسترش روزافزون شرکت زنان در برنامه‌های ورزشی هستیم؛ بر همین اساس، دولت‌ها بیش‌ازپیش به دنبال برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در سطوح مختلف ورزش تفریحی تا حرفه‌ای بوده‌اند (غیبی، ۲۰۱۹، ۸). در همین راستا، اهمیت ورزش زنان با توجه به ارزش والای زن در جامعه و خانواده به‌عنوان یکی از موضوعات اساسی در این زمینه مطرح است (اسدی و همکاران، ۲۰۲۱، ۵۶۶)؛ به همین دلیل ضروری است که زنان به لحاظ روانی و جسمانی، از سلامت کامل برخوردار باشند (اروینگ و همکاران، ۲۰۲۲، ۱۱۷). علاوه بر این، توسعه ورزش زنان بخشی مهم از توسعه اقتصادی و اجتماعی- ملی است و ورزش زنان، دستاوردی فراتر از نتایج ورزشی با خود به همراه خواهد داشت. رواج ورزش زنان موجب افزایش نشاط اجتماعی و بهره‌وری ملی و ارتقای ورزش قهرمانی می‌شود؛ از این رو دستاوردهای توسعه ورزش زنان، دایره‌ای گسترده دارد و موجب رونق اقتصادی و شکوفایی اجتماعی می‌شود (مییر، ۲۰۲۰، ۳۲۹)؛ لذا ضروری است که بستر حضور پررنگ زنان در عرصه فعالیت‌های گوناگون اجتماعی و ورزشی فراهم شود (فراهانی و همکاران، ۲۰۱۷، ۲۴). زنان در عصر جاهلیت عربستان، از اولین حقوق انسانی محروم بودند. آن‌ها تا پیش از ظهور اسلام در میان قبایل عرب خود در عربستان، با سنت زنده به گور کردن دختران مواجه بودند. براساس گزارش‌های قرآنی که از منابع گزارشگر این رویداد در عصر جاهلیت بوده است، مردان عرب برای رهایی از عار دختردار شدن، دخترانشان را به قتل می‌رساندند. ظهور اسلام توانست اذهان عمومی عرب جاهلی را از لحاظ فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی درباره زنان تغییر دهد. آموزه‌های اسلام در بدو ظهور با پدیده‌هایی چون چندهمسری بدون قید مردان، به ارث بردن زنان بیوه و محروم شدن زنان از حق مالکیت به مخالفت پرداخت. همچنین قوانینی برای تضمین عدالت بین زنان و مردان تأسیس کرد. برخی از این قوانین عبارت‌اند از: لزوم معاشرت پسندیده با همسران؛ هم‌ترازی و همانندی در حقوق و وظایف همسران؛ وجود قواعدی با گستردگی بیشتر همچون نفی عسر و حرج یا ممنوعیت اضرار (پروین و همکاران، ۲۰۲۱، ۵۰).

امروزه در بیشتر جوامع، زنان از فرصت‌های برابر برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی محروم یا با محدودیت‌هایی مواجه هستند. محدودیت‌های ساختاری و مدیریتی، مالی و امکاناتی، فرهنگی و اجتماعی ازجمله این محدودیت‌ها هستند، ولی این محدودیت‌ها در ایران به دلایل مختلف، به‌ویژه شرایط فرهنگی و اجتماعی حاکم بر کشور برجستگی بیشتری دارد (منظمی و همکاران، ۲۰۱۱، ۱۵۲). از سوی دیگر، دولت قوانینی را از لحاظ حقوقی همچون مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی با عنوان سیاست‌های فرهنگی- اجتماعی ورزش زنان کشور، فراهم آوردن زمینه دستیابی زنان به امکانات و تسهیلات و مکان‌های ورزشی در کشور با رعایت موازین اسلامی به‌منظور تأمین شادابی و سلامت روانی و جسمانی زنان و سیاست‌های آن مانند تقویت فرهنگ ورزش و حمایت از فعالیت‌های ورزشی مناسب با وضعیت جسمانی زنان با رعایت موازین اسلامی و پرهیز از اعمال سلیقه در فعالیت‌ها و محیط‌های ورزشی، پرهیز از حرکت‌های انفجالی در مقابل الگوهای منفی رفتاری در فعالیت‌های ورزشی زنان، تشویق زنان به شرکت در فعالیت‌های تربیت‌بدنی با تأکید بر ورزش همگانی و ایجاد تشکیلات ورزشی از طریق تقویت بودجه و امکانات ورزش آموزشگاهی و احداث و تجهیز فضاها و اماکن ورزشی سرپوشیده در راستای حمایت از ورزش

-
1. Erving
 2. Meier

زنان، وضع کرده است (موتمنی، ۲۰۱۴، ۱۳۱). از طرف دیگر، در بند سه اصل سوم قانون اساسی، دولت موظف به به کارگیری همه امکانات خود در ورزش برای همه اقشار جامعه شده است، ولی زنان با مشکلاتی مانند دسترسی نداشتن به امکانات آموزشی برابر با مردان، فرصت‌های شغلی نابرابر با مردان، ایفای نقش‌های متعدد خانوادگی، کمبود فضای ورزشی ویژه زنان، نابرابری فرصت‌ها برای پرداختن به ورزش حرفه‌ای از نظر تعداد رشته‌های ورزشی، مشکلات اقتصادی و تبعیض در تخصیص اعتبارات به ورزش زنان، روبه‌رو هستند (ینلمز^۱، ۲۰۲۱، ۹۲). به دلیل همین محدودیت‌ها، توجه به جنبه‌های حقوقی زنان در ورزش اهمیت زیادی پیدا کرده است.

مشکلات قانونی ورزش زنان علاوه بر داخل کشور ایران، در عرصه بین‌المللی و فدراسیون‌های جهانی ورزشی نیز قوانین دست و پاگیری برای ورزشکاران زن به وجود آورده است که با توجه به حقوق دسترسی همگان به همه امکانات (ورزش و فعالیت‌های بدنی) باید رفع شود (نایجنیک^۲، ۲۰۲۳، ۳۲۹). در این راستا گام‌های مثبتی همچون قانون ممنوعیت حجاب در ورزش وزنه‌برداری، تصویب پوشش زنان ورزشکار در کشتی، و لغو ممنوعیت حجاب در بستکبال برداشته شد (باقری و همکاران، ۲۰۱۹، ۲)؛ باین‌حال، در نظام حقوقی کشور ایران، قانونی یکپارچه و همه‌شمول و دارای ضمانت اجرای در خصوص ورزش و به تبع آن ورزش زنان به جز بند ۳ اصل سوم قانونی اساسی، وجود ندارد (عشقی صحرایی، ۲۰۱۷، ۹). از مشکلات دیگر حوزه ورزش زنان، فقدان حمایت مالی مناسب و پوشش ندادن خبری مسابقات ورزشکاران زن است. در راستای برطرف کردن این مشکل باید بودجه اختصاصی برای ورزش زنان و اعتبار مالی دولتی به میزانی باشد که از محل این اعتبارات برای توسعه ورزش زنان هزینه شود که با توجه به ظرفیت مالی دولت دستیابی به چنین امری ممکن نیست (پیک و همکاران^۳، ۲۰۱۸، ۸۱۰). در نتیجه برای جذب اسپانسرینگ و سرمایه‌گذاری خصوصی در ورزش زنان و حمایت رسانه‌ها از ورزش زنان و پوشش‌دهی خبری از مسابقات، باید مجموعه قوانین مناسبی تصویب شود. در همین راستا، با توجه به تصویب ماده ۱۰۹ در لایحه برنامه ششم توسعه، مبنی بر اختصاص درصدی از مالیات بر ارزش افزوده به موارد مصرح در قانون از جمله ورزش زنان، بخشی از ۲۷ درصد از ۹ درصد مالیات بر ارزش افزوده به ورزش زنان اختصاص یافته است (نظری آزاد و همکاران، ۲۰۱۸، ۲۹۰) با توجه به بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش، مطالعاتی درمورد ورزش زنان، حقوق زنان در ورزش و موانع حقوقی و غیرحقوقی مشارکت آنان در ورزش و چالش‌های موجود در ورزش زنان در داخل و خارج از کشور انجام شده است. در مطالعات داخل کشور، محمدکاظمی و همکاران (۲۰۲۰، ۶۸) عوامل زمینه‌ای را در بالارفتن جایگاه ورزش زنان با توجه به شاخص‌های توسعه‌یافتگی تأثیرگذار دانسته‌اند، ولی حاجی‌زاده (۲۰۱۸، ۹) نشان داد که سه عامل فرهنگی-اجتماعی، مدیریتی-ساختاری و فقهی-شرعی مهم‌ترین موانع توسعه ورزش زنان در کشور ایران هستند. در ادامه، موسوی اجاق و بروغنی (۲۰۱۹، ۸۳) به این نتیجه رسیدند که کشورهای توسعه‌یافته، ورزش را تنها از دید یک مقوله ورزشی صرف نگاه نمی‌کنند، بلکه آن را ابزاری در خدمت اهداف و برنامه‌های اقتصادی، فرهنگی و حتی سیاسی خود نیز می‌دانند. امروزه فعالیت‌های ورزشی محدود به مردان نیست و زنان نیز مانند مردان، در بیشتر رشته‌های ورزشی فعالیت می‌کنند و از حقوق ورزشی برابر برخوردار هستند. از نظر فقهی نیز باقری و همکاران (۲۰۱۹، ۸) نشان دادند که حضور زنان در اماکن ورزشی با هیچ منع شرعی همراه نیست و حکم قانونی حضور زنان در اماکن ورزشی تا حدود بسیاری تابع ساختار فیزیکی ورزشگاه‌ها

-
1. Yenilmez
 2. Knijnik
 3. Pike

است. در تحقیقات جدیدتر، به قوانین ورزش زنان توجه شده است؛ برای مثال، اسدی و همکاران (۲۰۲۱، ۵۶۶) نشان دادند که در حوزه وضع قوانین در قانون اساسی و برخی قوانین دیگر به شکل مستقیم به فعالیت‌های ورزشی زنان اشاره نشده و قانون‌گذار تنها به حوزه اجتماعی پرداخته است و از آنجا که تفکیک جنسیتی انجام نگرفته است، این قوانین برای همه مردم عمومی بوده و برای زن و مرد یکسان و به شکل برابر وضع شده است. فضلی‌خانی (۲۰۲۱، ۳) نیز با وجود نبود شفایت قانونی نشان داد که دستاوردهای زنان در عرصه‌های مختلف اجتماعی از جمله ورزش، روند رو به رشدی داشته و این روند کماکان ادامه نیز دارد و در برنامه‌ریزی‌های مختلف نهادها به حقوق زنان در این عرصه بیش‌ازپیش باید توجه شود. از نظر برنامه‌ریزی، ملکی و همکاران (۲۰۲۱، ۴۰) نشان دادند که برای رشد و توسعه ورزش قهرمانی زنان باید توجه ویژه‌ای به برگزاری منظم لیگ استانی زنان در رشته‌های مختلف، وجود سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی راهبردی در ورزش زنان شود. درنهایت، ملکی و همکاران (۲۰۲۲، ۲) نشان دادند که عوامل اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و بوم‌شناختی بر توسعه ورزش قهرمانی زنان اثرگذار هستند، ولی خجسته‌مهر (۲۰۲۲، ۳) بیان کرد که ورزش زنان، فضا را برای خلاقیت و گزینش کنشگر اجتماعی باز می‌کند و تلفیق ظرافت زن و ریاضت ورزش معنای زنانگی و حقوق ورزشی زن را وسعت می‌بخشد. همچنین میرزاده و محمدی (۲۰۱۶) نشان دادند که قرآن، احادیث و سایر اصول اسلامی به‌هیچ‌وجه زنان را از ورزش کردن منع نمی‌کنند، ولی قوانین اسلامی حدودی را مشخص کرده‌اند که به صورت غیرمستقیم بر حضور زنان در جوامع ورزشی تأثیرگذار است.

در مطالعات خارج از کشور به دلیل وجود فرصت‌های مشارکت ورزشی زنان و محدودیت کمتر، این موضوع بیشتر با رویکرد جامعه‌شناختی، نابرابری جنسیتی و فمینیسم بررسی می‌شود. راو و همکاران^۱ (۲۰۱۵، ۲۵) نشان دادند که ویژگی‌های فردی و عوامل محیط اجتماعی و فیزیکی از موانع مشارکت زنان در ورزش هستند. شروود و همکاران^۲ (۲۰۱۸، ۱۰۴) نشان دادند که عوامل فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در حضور نداشتن زنان در ورزش یا افزایش حضور مدیریت زنان مؤثر هستند؛ اندرسون و لولاند^۳ (۲۰۱۷، ۳۶۳) ذکر کردند که مجموعه‌ای از اصول اساسی فرصت برابر برای شرکت زنان در ورزش در قانون و حقوق ورزش وجود دارد. مییر (۲۰۲۰، ۳۴۳) نشان داد که برابری جنسیتی کلان برای مصرف ورزش اهمیت دارد. از نظر شی^۴ (۲۰۲۳)، مشارکت و تأثیرپذیری زنان در عرصه ورزش از منظر جامعه‌شناسی، بیشتر از جنبه هزینه فرصت، مشارکت زنان و علاقه به ورزش است. نایجنیک (۲۰۲۳) بیان کرد که افزایش تعداد زنان در نقش‌های رهبری در باشگاه‌ها و انجمن‌ها می‌تواند یک عامل بازدارنده مؤثر در برابر تبعیض و آزار و اذیت زنان و دختران در ورزش است. با توجه به بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش، بررسی حقوقی مشارکت زنان در ورزش از اهمیت زیادی برخوردار است. علاوه بر این، در ایران در موارد بسیاری از جمله اصول ۳، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۸ و بند ۴ اصل ۴۳ قانون اساسی کشورمان بر تساوی حقوق زن و مرد و انتخاب آزاد فرصت‌های شغلی تأکید شده است. همچنین قانون کار ایران هرگونه تبعیض بین زنان و مردان را در محیط‌های کاری مردود دانسته است؛ به همین دلیل، وضعیت فعلی نشان می‌دهد که هنوز موضوع ورزش زنان در باید از ابعاد مختلف بررسی شود. از آنجا که ورزش زنان از جنبه‌های حقوقی به نسبت کشورهای دیگر در ایران با محدودیت‌هایی روبه‌رو

-
1. Rawe
 2. Sherwood
 3. Andersen & Loland
 4. Shi

است، سؤال اصلی تحقیق این است که با توجه به شرایط بومی ایران چه موانع حقوقی در ورزش زنان وجود دارد و چه راهکارهایی می‌توان برای کاهش یا حذف این موانع ارائه کرد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر آمیخته از نوع اکتشافی متوالی (کیفی-کمی) بود. در این پژوهش ابتدا با استفاده از تحلیل اسنادی (مرور پیشینه) و سپس مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، به بررسی موانع حقوقی مرتبط با توسعه ورزش زنان پرداخته شد. در مرحله بعد، با طراحی پرسشنامه نخبگانی موضوع، این پرسشنامه در اختیار نخبگان قرار گرفت تا بتوان به‌واسطه آن، تبیین دقیقی از روابط علی-معلولی بین مضامین مرتبط با موانع حقوقی توسعه ورزش زنان پرداخت. روش تحقیق از نوع کیفی مبتنی بر تکنیک تحلیل مضمون بود. جامعه آماری بخش کیفی شامل دو بخش منابع انسانی (خبرگان حقوق و حقوق ورزشی، اساتید مدیریت ورزشی، نایب‌رئیسان فدراسیون‌های ورزشی و آشنا به حقوق ورزش) و منابع اطلاعاتی (منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای با موضوع ورزش زنان و حقوق ورزش و حقوق زنان) بود. مصاحبه‌شوندگان و منابع اطلاعاتی به‌صورت هدفمند و در دسترس انتخاب و نظرخواهی شدند.

جدول ۱- مشخصات مصاحبه‌شوندگان پژوهش

Table 1- Characteristics of the research interviewees

مشارکت‌کنندگان Contributors	گروه مطالعه Study group	نمونه‌گیری Sampling	نمونه Sample
منابع انسانی human resources	خبرگان حقوق و حقوق ورزشی Law and sports law experts	قضاوتی مبتنی بر شایستگی علمی و اجرایی A judgment based on scientific and executive competence	3 نفر
	اساتید مدیریت ورزشی Sports management professors	قضاوتی مبتنی بر شایستگی علمی و اجرایی A judgment based on scientific and executive competence	5 نفر
	نایب‌رئیسان فدراسیون‌های ورزشی Vice presidents of sports federations	قضاوتی مبتنی بر شایستگی علمی و اجرایی A judgment based on scientific and executive competence	2 نفر

ابزار پژوهش، مصاحبه اکتشافی نیمه‌ساختارمند بود. برای تکمیل و شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد کامل‌تر از مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و سند‌های مختلف استفاده شد که شامل ۹ مقاله علمی، ۲ رساله دکتری، ۴ سند سازمانی و ۸ منبع رسانه‌ای معتبر بود (مجموع ۲۳ سند). مشخصات ابزارهای پژوهش به‌صورت جدول (۲) است. روایی ابزار با استفاده از روش‌های روایی‌سنجی مذکور، کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

جدول ۲- مشخصات روش‌شناسی پژوهش

Table 2- Research methodology specifications

روش method	مطالعه کتابخانه‌ای library study	مصاحبه interview
نوع type	نظام‌مند و ساختارمند Systematic and structured	نیمه‌ساختاریافته Semi-structured
ابزار tool	رونوشت (چک‌لیست استخراج مفاهیم) Transcript (concept extraction checklist)	چارچوب پرسش (پرسشنامه باز پاسخ) Question framework (open answer questionnaire)
زمینه background	نمونه آماری منابع اطلاعاتی Statistical sample of information sources	نمونه آماری منابع انسانی Statistical sample of human resources
روایی و پایایی Reliability and Validity	انتخاب نسخه‌های معتبر به لحاظ علمی و حقوقی Selection of Statistical and legally valid versions روایی محتوایی و صوری رونوشت از دیدگاه متخصصان Content and formal validity of the transcript from the experts' point of view	انتخاب افراد برحسب شایستگی علمی و اجرای Selection of people according to scientific merit and implementation روایی محتوایی و صوری سؤالات مصاحبه از دیدگاه متخصصان Content and face validity of interview questions from experts' point of view محاسبه ضریب توافق بین اساتید کدگذار و مصحح Calculation of the coefficient of agreement between the coding and correcting professors

از تحلیل مضمون برای تفسیر و تحلیل داده‌ها استفاده شد؛ به این صورت که کار تحلیل داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کرد ادامه کار موضوع تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۰ مصاحبه و رسیدن به اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد و بعد از آن با استفاده از منابع اطلاعاتی، یافته‌ها و مؤلفه‌های شناسایی شده تکمیل شد و کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد.

نتایج

چارچوب مفهومی استخراج‌شده شامل ۵ بعد و ۲۴ مؤلفه کلیدی (دارای تکرار مضامین) بود. منظرها، ابعاد و مؤلفه‌های آن‌ها در جدول (۳) گزارش شده است.

جدول ۳- چارچوب‌بندی و کدگذاری مؤلفه‌های شناسایی شده

Table 3- Framing and coding of identified components

کدهای موضوعی Subject codes	کدهای گزینشی Optional codes	کد محوری (مؤلفه‌ها) Core code (components)	فراوانی مضامین Abundance of themes
موانع قانونی برای زنان ورزشکاران Legal barriers to women's sports	علمی-آموزشی Scientific-educational	نبود اهتمام کافی به درس حقوق ورزش در دانشکده‌های تربیت‌بدنی و حقوق Lack of attention to the sports law course in the faculties of physical education and law	10
		نبود منابع علمی کافی در زمینه حقوق ورزش و به‌ویژه حقوق ورزش زنان Lack of scientific sources in the field of sports law and in particular sports law of women	6

جدول ۳- چارچوب‌بندی و کدگذاری مؤلفه‌های شناسایی‌شده

Table 3- Framing and coding of identified components

فراوانی مضامین Abundance of themes	کد محوری (مؤلفه‌ها) Core code (components)	کدهای گزینشی Optional codes	کدهای موضوعی Subject codes
5	Lack of sufficient scientific resources in the field of sports rights, especially women's sports rights برگزاری نداشتن کلاس‌های آموزشی در زمینه حقوق ورزشی لازم برای ورزشکاران مبتدی و حرفه‌ای Failure to hold training classes in the field of sports rights necessary for beginners and professional athletes		
11	کمبود نیروی انسانی متخصص و خبره حقوق ورزش زنان Lack of specialized human resources and experts in women's sports rights		
9	پایین بودن دانش حقوقی فعالان عرصه ورزش و به‌ویژه در حقوق ورزش زنان Low level of legal knowledge of sports activists, especially women's sports rights	نیروی انسانی Manpower	
6	آشنایی کافی نداشتن افراد دخیل در ورزش با حقوق ورزش زنان Lack of familiarity of people involved in sports with women's sports rights		
9	ارتباط و تعامل کم اجتماعی زنان ورزشکار با سایر افراد جامعه Communication and low social interaction of female athletes with other members of the society		
3	پراکندگی و ابهام در قوانین و مقررات و نیاز به قوانین و مقررات جامع و شفاف Dispersion and ambiguity in laws and regulations and the need for comprehensive and transparent laws and regulations		
4	ناکافی بودن قوانین حمایتی در حوزه حقوق ورزش زنان Inadequacy of protective laws in the field of women's sports rights		
5	نبود قوانین و مقررات حقوقی جهت برقراری عدالت جنسیتی در سازمان‌های ورزشی Lack of legal rules and regulations to establish gender justice in sports organizations	قانونی و حقوقی legal and legal	
8	انطباق کافی نداشتن قوانین و مقررات داخلی ورزش با قوانین و مقررات بین‌المللی در حوزه حقوق ورزش زنان Inadequate compliance of domestic sports laws and regulations with international laws and regulations in the field of women's sports rights		
9	وجود مشکلات قانونی ورزشکاران زن برای خروج از کشور There are legal problems for female athletes to leave the country		
4	وجود مشکلات قانونی پوشش زنان ورزشکار ایرانی با فدراسیون‌های بین‌المللی The existence of legal problems covering Iranian female athletes with international federations		
7	نبود شفافیت مالی در ورزش و شیوع فساد و دلالی و رشوه lack of financial transparency in sports and the prevalence of corruption, brokering and bribery	ساختاری-مدیریتی Structural-management	
9	نبود یا ناکافی بودن کمیته‌های انضباطی در رشته‌های مختلف Absence or inadequacy of disciplinary committees in different disciplines		
4	پایین بودن جایگاه ورزش زنان در میان ادارات ورزش و جوانان The low status of women's sports among sports and youth departments		
7	نبود نظارت بر حسن اجرای قوانین موجود در زمینه ورزش زنان		

جدول ۳- چارچوب‌بندی و کدگذاری مؤلفه‌های شناسایی‌شده
Table 3- Framing and coding of identified components

فراوانی مضامین Abundance of themes	کد محوری (مؤلفه‌ها) Core code (components)	کدهای گزینشی Optional codes	کدهای موضوعی Subject codes
7	Absence of monitoring the implementation of existing laws in the field of women's sports نبود دادگاه‌های تخصصی (داوری) برای رسیدگی به پرونده‌های ورزشی		
9	Absence of specialized courts (arbitration) to deal with sports cases نبود برنامه‌های بلندمدت برای توسعه و نهادینه‌سازی حقوق ورزشی در کشور		
5	Lack of long-term plans for the development and institutionalization of sports rights in the country محدودیت حضور زنان در استادیوم‌ها برای تماشای مسابقات بنا به مسائل فقهی		
3	Limiting the presence of women in stadiums to watch matches based on jurisprudence محدودیت پخش مسابقات زنان، محدودیت حضور و اعزام در برخی از رشته‌ها به دلایل شرعی		
7	Limitation of attendance and sending in some fields for Islamic reasons آگاهی محدود و بینش غلط برخی از فقیهان و مراجع از ورزش زنان و مزیت‌های آن	فقهی-شرعی -Jurisprudence Shariah	
8	Limited awareness and wrong vision of some jurists and references about women's sports and its advantages نبود نظام فقهی جامع و پویا ورزش زنان		
7	Lack of a comprehensive and dynamic jurisprudence system for women's sports نبود فقیه زن مسلط به امور فقهی ورزش زنان		
7	Absence of a female jurist who is proficient in the jurisprudence of women's sports		

در بخش کمی، به‌منظور تبیین روابط از روش دیمتل استفاده شد. تکنیک دیمتل از انواع روش‌های تصمیم‌گیری بر پایه مقایسات زوجی است. این تکنیک برای شناسایی الگوی روابط علی معلولی میان مجموعه‌ای از متغیرها استفاده می‌شود.

گام ۱: تشکیل ماتریس ارتباط مستقیم (M)

برای شناسایی الگوی روابط میان n معیار، ابتدا یک ماتریس $n \times n$ تشکیل می‌شود. تأثیر عنصر مندرج در هر سطر بر عناصر مندرج در ستون در این ماتریس درج می‌شود. اگر از دیدگاه بیش از یک نفر استفاده شود، هریک از خبرگان باید ماتریس موجود را تکمیل کنند. سپس از میانگین ساده نظرات استفاده می‌شود و ماتریس ارتباط مستقیم X تشکیل داده می‌شود. جدول (۴) ماتریس ارتباط مستقیم را که همان مقایسات زوجی خبرگان است، نشان می‌دهد.

جدول ۴- ماتریس ارتباط مستقیم

Table 4- Direct relationship matrix

ماتریس ارتباط مستقیم Direct relationship matrix	1	2	3	4	5
موانع آموزشی - علمی Educational-scientific barriers	0	2.276	2.103	2.621	1.793
موانع انسانی Human barriers	2.862	0	2.517	3.034	1.828
موانع قانونی Legal barriers	2.552	2.586	0	2.862	2.138
موانع مدیریتی-ساختاری Structural management barriers	2.345	2.483	2.931	0	1.897
موانع فقهی-شرعی Obstacles of jurisprudence and Shariah	2.655	2.586	2.931	2.69	0

گام ۲: نرمال کردن ماتریس ارتباط مستقیم

برای نرمال سازی، ابتدا جمع تمامی سطرها و ستون های ماتریس ارتباط مستقیم محاسبه می شود. بزرگ ترین عدد مجموع سطرها و ستون ها با k نمایش داده می شود (جدول ۵). برای نرمال سازی باید تک تک درایه های ماتریس ارتباط مستقیم بر k تقسیم شود.

جدول ۵- ماتریس ارتباط مستقیم نرمال شده

Table 5- Normalized direct correlation matrix

ماتریس ارتباط مستقیم نرمال شده Normalized direct correlation matrix	1	2	3	4	5
موانع آموزشی-علمی Educational-scientific barriers	0	0.21	0.194	0.241	0.165
موانع انسانی Human barriers	0.263	0	0.232	0.279	0.168
موانع قانونی Legal barriers	0.235	0.238	0	0.263	0.197
موانع مدیریتی-ساختاری Structural management barriers	0.216	0.229	0.27	0	0.175
موانع فقهی-شرعی Obstacles of jurisprudence and Shariah	0.244	0.238	0.27	0.248	0

گام ۳: محاسبه ماتریس ارتباط کامل

ماتریس همانی یا یک ماتریسی است که تمامی درایه های آن غیر از قطر اصلی صفر است. جدول (۶) ماتریس ارتباط کامل را نشان می دهد.

جدول ۶- ماتریس ارتباط کامل

Table 6- Complete correlation matrix

ماتریس ارتباط کامل Complete correlation matrix	1	2	3	4	5
موانع آموزشی-علمی Educational-scientific barriers	1.781	1.889	1.952	2.091	1.526
موانع انسانی Human barriers	2.219	1.937	2.208	2.36	1.707
موانع قانونی Legal barriers	2.193	2.122	2.013	2.342	1.721
موانع مدیریتی-ساختاری Structural management barriers	2.105	2.042	2.149	2.052	1.647
موانع فقهی-شرعی Obstacles of jurisprudence and Shariah	2.321	2.239	2.348	2.461	1.652

گام ۴: محاسبه ماتریس ارتباط داخلی

تمامی مقادیر ماتریس T که کوچکتر از $2/043$ باشد، صفر شده است؛ یعنی آن رابطه علی در نظر گرفته نمی‌شود؛ بنابراین الگوی روابط معنادار به صورت جدول (۷) است.

جدول ۷- ماتریس ارتباط داخلی (الگوی روابط معنادار)

Table 7- Internal correlation matrix (significant relationship pattern)

ماتریس ارتباط داخلی Internal communication matrix	1	2	3	4	5
موانع آموزشی-علمی Educational-scientific barriers	0	0	0	2.091	0
موانع انسانی Human barriers	2.219	0	2.208	2.36	0
موانع قانونی Legal barriers	2.193	2.122	0	2.342	0
موانع مدیریتی-ساختاری Structural management barriers	2.105	0	2.149	2.052	0
موانع فقهی-شرعی Obstacles of jurisprudence and Shariah	2.321	2.239	2.348	2.461	0

گام ۵: خروجی نهایی و ایجاد نمودار علی

جدول ۸- خروجی نهایی

Table 8- The final output

	R	D	D+R	D-R
موانع آموزشی-علمی Educational-scientific barriers	10.62	9.23	19.86	-1.38
موانع انسانی Human barriers	10.23	10.43	20.66	0.203
موانع قانونی Legal barriers	10.67	10.39	21.06	-0.28
موانع مدیریتی-ساختاری Structural management barriers	11.31	9.99	21.3	-1.31
موانع فقهی-شرعی Obstacles of jurisprudence and Shariah	8.25	11.02	19.27	2.76

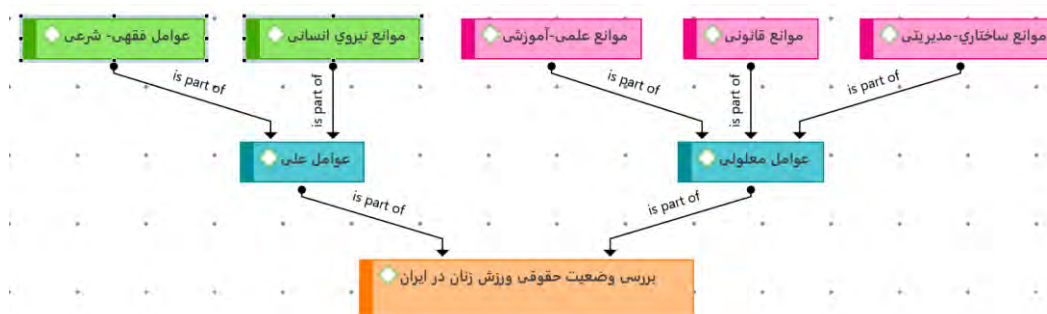
- بردار عمودی (D - R) قدرت تأثیرگذاری هر عامل را نشان می‌دهد. به‌طور کلی، اگر D - R مثبت باشد، متغیر، علی محسوب می‌شود و اگر منفی باشد، معلول محسوب می‌شود. در این تحقیق، موانع انسانی و موانع فقهی-شرعی، علی و موانع آموزشی-علمی، موانع قانونی، موانع مدیریتی-ساختاری، معلول محسوب می‌شوند.

شکل ۱- بردار عمودی (D - R) روابط علی-معلولی

Figure 1- Vertical vector (D - R) of cause-and-effect relationships

مدل شماتیک زیر، در واقع تلفیقی از تحلیل کیفی و کمی مرتبط با موانع حقوقی توسعه ورزش زنان است.

شکل ۲- مدل مفهومی مستخرج از کدگذاری و تحلیل روابط علی-معلولی

Figure 2- Conceptual model extracted from coding and analysis of cause-effect relationships

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت موانع حقوقی ورزش زنان بود. بر اساس یافته‌های پژوهش در بخش کیفی، چارچوب مفهومی نهایی شناسایی شده شامل ۲۴ مؤلفه و ۵ مانع بود. پنج مانع مدل شامل موانع علمی-آموزشی، موانع نیروی انسانی، موانع قانونی-حقوقی، موانع ساختاری-مدیریتی و موانع فقهی-شرعی بود. در بخش موانع علمی-آموزشی می‌توان به موانعی همچون نبود منابع علمی کافی در زمینه حقوق ورزش و به‌ویژه حقوق ورزش زنان و نبود توجه کافی به درس حقوق ورزش در دانشکده‌های تربیت بدنی و حقوق اشاره کرد؛ بنابراین با فراهم آوردن منابع علمی کافی همچون کتاب‌ها، مقالات و... و برگزاری کارگاه‌های علمی و آموزشی می‌توان سطح اطلاعات مدیران و مسئولان ورزش کشور را در زمینه ورزش زنان بالا برد. علاوه بر این، توجه به درس حقوق ورزشی در دانشگاه‌ها می‌تواند در زمینه فراهم کردن اطلاعات لازم و کافی برای ورزش زنان کمک‌کننده باشد. درضمن، با انجام این فعالیت‌ها می‌توان زمینه توسعه و شناخت کافی از حقوق زنان در ورزش را فراهم کرد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که مدیران و مسئولان حوزه ورزش زنان کشور با به‌کارگیری منابع علمی روزآمد برای ارتقای دانش حقوق زنان در ورزش، برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزشی به‌منظور ارتقای دانش حقوقی فعالان حوزه ورزش زنان و آموزش کاربردی مسائل مرتبط با حقوق ورزش زنان از طریق رسانه‌های ورزشی و جمعی، موانع آموزشی موجود در زمینه ورزش زنان را برطرف کنند. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های شعبانی‌مقدم و همکاران (۲۰۱۶، ۱۸)، آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۶، ۸۴۲) و اسماعیلی و همکاران (۲۰۱۴، ۱۱۴) هم‌راستا بود. شعبانی‌مقدم و همکاران (۲۰۱۶، ۱۸) نشان دادند که موانع علمی-آموزشی، موانع قانونی-حقوقی و موانع نیروی انسانی از مهم‌ترین موانع توسعه حقوق ورزشی در ایران هستند. آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۶، ۸۴۲) بیان کردند که موانعی همچون موانع قانونی، اطلاعاتی، آموزشی، انسانی، فردی و زیرساختی در توسعه ورزش همانی اثرگذارند. اسماعیلی و همکاران (۲۰۱۴، ۱۱۴) نشان دادند که موانع آموزشی، فرهنگی، مالی، ساختاری، زمانی، انگیزشی، جسمانی-روانی، مدیریتی و برنامه‌ریزی بر رشد و توسعه ورزش‌های پایه مدارس اثرگذار هستند.

در بخش موانع نیروی انسانی می‌توان گفت که کمبود نیروی انسانی متخصص و خبره حقوق ورزش زنان، پایین بودن سطح دانش حقوقی فعالان عرصه ورزش و به‌ویژه در حقوق ورزش زنان، آشنایی کافی نداشتن افراد دخیل در ورزش با حقوق ورزش زنان، نبود ارتباطات و تعاملات اجتماعی زنان ورزشکار با سایر افراد جامعه، از مهم‌ترین موانع در بخش نیروی انسانی بودند؛

بر این اساس، با افزایش دانش حقوقی (دانش حقوق ورزش زنان) نیروهای انسانی درگیر در سازمان‌ها و باشگاه‌های ورزشی، آشنا کردن آن‌ها با حقوق ورزش زنان و همچنین با فراهم‌سازی زمینه تعاملات و ارتباطات زنان ورزشکار با افراد بیرون از ورزش، می‌توان زمینه را برای شناخت حقوق ورزش زنان و توسعه و پیشرفت ورزش زنان در جوامع بین‌المللی فراهم کرد. علاوه بر این، کارایی و اثر بخشی هر سازمان به میزان درخورملاحظه‌ای به نحوه مدیریت و کاربرد صحیح و مؤثر منابع انسانی بستگی دارد؛ زیرا نیروی انسانی گران‌بهاترین منبع سازمان برای شکوفاسازی استعدادها و دستیابی مستمر به عملکرد عالی محسوب می‌شود و هرساله منابع مالی و انسانی فراوانی به منظور افزایش توان و قابلیت‌های نیروی انسانی در قالب آموزش‌های کوتاه مدت، سمینارها و همایش‌ها صرف می‌شود. آموزش مهارت‌های مدیریتی مناسب‌ترین استراتژی برای بهبود عملکرد و افزایش اثربخشی مدیران و نیروی سازمان و به‌روز شدن اطلاعات و آگاهی‌های آنان تلقی می‌شود. مربیان ورزشی زن، معلمان تربیت‌بدنی زن و مشاوران حقوقی ورزشی از جمله نیروی انسانی مهم درگیر در ورزش زنان هستند که با آموزش صحیح در زمینه حقوق ورزشی به‌خصوص مرتبط با ورزش زنان می‌توانند از بروز بسیاری از حوادث ورزشی و تشکیل پرونده‌های ورزشی پیشگیری کنند؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود که مدیران و مسئولان حوزه ورزش زنان با به‌کارگیری نیروی انسانی متخصص و مطلع به حقوق ورزش زنان و آموزش افراد در زمینه مسائل مرتبط با حقوق زنان، زمینه را برای برطرف کردن موانع نیروی انسانی در بخش ورزش زنان فراهم کنند. نتایج این پژوهش با پژوهش یزدان‌پناه و سیدعامری (۲۰۲۲) هم‌راستا بود. آن‌ها ذکر کردند که موانع زمینه‌ای، ساختاری و رفتاری-انسانی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی توسعه حقوق ورزش در هیئت‌های ورزشی هستند.

در بخش موانع قانونی و حقوقی، موانعی همچون پراکندگی و ابهام در قوانین و نبود قوانین و مقررات جامع و شفاف، ناکافی بودن قوانین حمایتی در حوزه حقوق ورزش زنان، نبود قوانین و مقررات حقوقی جهت برقراری عدالت جنسیتی در سازمان‌های ورزشی، انطباق کافی نداشتن قوانین و مقررات داخلی ورزش با قوانین و مقررات بین‌المللی در حوزه حقوق ورزش زنان و وجود مشکلات قانونی ورزشکاران زن برای خروج از کشور شناسایی شدند. براساس این نتایج، می‌توان گفت که با تدوین قوانین و مقررات جامع و شفاف و منطبق با مقررات بین‌المللی در زمینه حقوق ورزش زنان و همچنین فراهم کردن شرایطی برای حضور نماینده‌ای از زنان ورزشکار در سطوح ملی و بین‌المللی، می‌توان زمینه را برای هم‌سطح شدن با ورزش مردان و برطرف کردن مشکلات قانونی ورزش زنان فراهم کرد. علاوه بر این، پیشنهاد می‌شود تا رسانه‌ها و به‌ویژه رسانه‌های ورزشی اقدام به آموزش مفاهیم و مباحث حقوق زنان در ورزش کنند. در این زمینه شایسته است که طیف اصلی مخاطبان شناسایی شده و تلاش شود به جای مباحث آکادمیک، مفاهیم کاربردی و مفید توسط افرادی ارائه شود که علاوه بر مباحث حقوقی، آشنایی عمیق و کافی با ماهیت ورزش زنان دارند؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود مدیران و مسئولان حوزه ورزش زنان با تدوین قوانین و آیین‌نامه‌های انضباطی شفاف و روزآمد، وضع قوانین حمایت از حقوق زنان در ورزش، تغییرات اساسی در اساسنامه حقوقی ورزش و توجه به حقوق زنان در ورزش و تصویب و اجرای قانون برای تشویق اسپانسرها برای حمایت از ورزش زنان، در پی کاهش موانع قانونی و حقوقی در زمینه حقوق ورزش زنان بر آیند. نتایج این پژوهش، با پژوهش‌های شعبانی‌مقدم و همکاران (۲۰۱۶، ۱۸) و آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۶، ۸۴۲) هم‌راستا بود. شعبانی‌مقدم و همکاران (۲۰۱۶، ۱۸) نشان دادند که موانع علمی-آموزشی، موانع قانونی-حقوقی و موانع نیروی انسانی از مهم‌ترین موانع توسعه حقوق ورزشی در ایران هستند. آصفی و اسدی دستجردی (۲۰۱۶، ۸۴۲) ذکر کردند که موانعی همچون موانع قانونی، موانع اطلاعاتی، موانع انسانی، موانع فردی و موانع زیرساختی بر توسعه ورزش همانی اثرگذار هستند.

در بخش موانع ساختاری-مدیریتی، موانعی همچون وجود مشکلات قانونی پوشش زنان ورزشکار ایرانی با فدراسیون‌های بین‌المللی، نبود شفافیت مالی در ورزش و شیوع فساد و دلالتی و رشوه، نبود یا ناکافی بودن کمیته‌های انضباطی در رشته‌های مختلف، پایین بودن جایگاه ورزش زنان در میان ادارات ورزش و جوانان، نبود نظارت بر حسن اجرای قوانین ورزش زنان، نبود دادگاه‌های تخصصی (داوری) برای رسیدگی به پرونده‌های ورزشی و نبود برنامه‌های بلندمدت برای توسعه و نهادینه‌سازی حقوق ورزشی در کشور شناسایی شدند. در تفسیر این نتایج می‌توان گفت که با فراهم کردن شرایط قانونی و ساختاری همچون پذیرش پوشش ورزشکاران ایرانی در سطح بین‌المللی و وجود شفافیت مالی و کاهش فساد مالی از طریق ایجاد کمیته‌های انضباطی و رسیدگی به پرونده‌ها در دادگاه‌های تخصصی حوزه‌های مختلف ورزش، می‌توان زمینه را برای بالابردن مقام ورزش زنان و حمایت از حقوق زنان در ورزش در سطوح مختلف فراهم کرد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که با تشکیل دادگاه‌های تخصصی و نهادهای حکمیت (داوری) به‌منظور رسیدگی به پرونده‌های ورزشی در ورزش زنان، تدوین قوانین جامع مالی در ورزش زنان و مبارزه با دلالتی و فساد و ایجاد کمیته‌های انضباطی با ترکیب حقوقی مناسب برای ورزش زنان، زمینه را برای توسعه ورزش زنان از لحاظ حقوقی فراهم کنند. درضمن، مدیران و مسئولان حوزه ورزش زنان با تشکیل دادگاه‌های تخصصی و نهادهای حکمیت (داوری) در حوزه حقوق ورزش زنان، تهیه و تدوین و پیشنهاد لایحه برای توسعه ورزش زنان از سوی وزارت ورزش و جوانان و رعایت حقوق زنان در ورزش، با گماردن مدیران ورزشی زن در مدیریت و هیئت‌مدیره پست‌های ارشد ورزش می‌توانند موانع ساختاری-مدیریتی در حوزه حقوق ورزش زنان را بر طرف کنند. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های یزدان‌پناه و سیدعامری (۲۰۲۲)، خطیبی و همکاران (۲۰۲۰، ۱۰۰) و افتخاری و همکاران (۲۰۱۸، ۱۶۱) هم‌راستا بود. یزدان‌پناه و سیدعامری (۲۰۲۲) نشان دادند که موانع زمینه‌ای، ساختاری و رفتاری از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی توسعه حقوق ورزش در هیئت‌های ورزشی هستند. خطیبی و همکاران (۲۰۲۰، ۱۰۰) ذکر کردند که موانع ساختاری، مدیریتی، فرهنگی-اجتماعی و سیاسی-حقوقی بر توسعه ورزش زنان در ایران اثرگذار هستند. افتخاری و همکاران (۲۰۱۸، ۱۶۱) نشان دادند که نبود اماکن و تسهیلات ورزشی مهم‌ترین مانع مدیریتی توسعه فوتبال قهرمانی زنان در ایران بود.

در بخش موانع فقهی-شرعی، موانعی همچون محدودیت حضور زنان در استادیوم‌ها برای تماشای مسابقات بنا به مسائل فقهی، محدودیت پخش مسابقات زنان، محدودیت حضور و اعزام برخی از رشته‌ها به دلایل شرعی، آگاهی محدود و تصور برخی از فقیهان و مراجع از ورزش زنان، نبود نظام فقهی جامع و پویا ورزش زنان و نبود فقیه زن مسلط به امور فقهی ورزش زنان شناسایی شد. در تفسیر این نتایج می‌توان گفت که به‌رغم شرایط مذهبی، سیاسی و اعتقادی کشور، توجه به حضور و پخش مسابقات زنان در کشور می‌تواند زمینه را برای آشنایی با حقوق ورزش زنان و توسعه ورزش زنان با استفاده و ایجاد نظام فقهی و جامع و گویا برای ورزش زنان فراهم کند؛ از این رو پیشنهاد می‌شود که مدیران و مسئولان حوزه ورزش زنان با انتشار و ترویج دیدگاه‌های فقهی مفید برای ورزش زنان، حمایت از ورود زنان به استادیوم‌ها برای تماشای رویدادها از نظر فقهی و پوشش رسانه‌ای گسترده زنان از طریق رسانه از نظر فقهی، زمینه را برای بر طرف کردن موانع فقهی-شرعی فراهم کنند.

در بخش کمی نتایج حاصل از روش دیمت‌ل نشان داد که عواملی مانند محدودیت حضور زنان در استادیوم‌ها برای تماشای مسابقات، پخش نشدن مسابقات زنان از تلویزیون، نبود پخش رسانه‌ای، آگاهی محدود برخی از فقیهان و مراجع از ورزش زنان، کمبود نیروی انسانی متخصص و خبره حقوق ورزش زنان، پایین بودن دانش حقوقی فعالان عرصه ورزش و به‌ویژه در حقوق ورزش زنان و آشنایی کافی نداشتن با حقوق ورزش زنان، از عوامل علی اثرگذار بر موانع حقوقی ورزش زنان بودند. همچنین نتایج نشان داد که پراکندگی و ابهام در قوانین و نبود قوانین و مقررات جامع و شفاف، ناکافی بودن قوانین حمایتی

در حوزه حقوق ورزش زنان و وجود مشکلات قانونی ورزشکاران زن برای خروج از کشور به عنوان عوامل قانونی-حقوقی، وجود مشکلات قانونی پوشش زنان ورزشکار ایرانی با فدراسیون‌های بین‌المللی، نبود نظارت بر حسن اجرای قوانین موجود در زمینه ورزش زنان و نبود دادگاه‌های تخصصی (داوری) برای رسیدگی به پرونده‌های ورزشی، از موانع مهم ساختاری و همچنین نبود اهتمام کافی به درس حقوق ورزش در دانشکده‌های تربیت‌بدنی و حقوق و برگزار نشدن کلاس‌های آموزشی در زمینه حقوق ورزشی لازم برای ورزشکاران مبتدی و حرفه‌ای نیز از مهم‌ترین موانع آموزشی در تبیین موانع حقوقی ورزش زنان اثرگذار بودند.

به‌طور کلی می‌توان گفت، با توجه به اینکه در ایران به دلایل سیاسی، مذهبی و اعتقادی و... محدودیت‌های برای ورزش زنان وجود دارد. توجه به برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه حقوق ورزشی، بالابردن سطح سواد و دانش حقوقی مربیان و ورزشکاران زن، گذاشتن قوانین حمایتی از حقوق زنان در زمینه ورزش و پخش مسابقات زنان در رشته‌های مختلف می‌تواند تأثیر درخور توجهی بر وضعیت ورزش زنان داشته باشد. همچنین با توجه به پویایی‌های عرصه ورزش زنان و حقوق مرتبط با آن، اتخاذ رویکرد بین‌المللی و به‌کارگیری تجارب سایر کشورها در این زمینه توصیه می‌شود؛ از این رو انجام مطالعات تطبیقی درباره توسعه و نهادینه‌سازی حقوق ورزشی زنان در کشورهای دیگر، به‌ویژه کشورهای توسعه‌یافته راهکار مناسبی به نظر می‌رسد. همچنین به‌منظور بررسی و ارزیابی موانع حقوقی ورزش زنان، متناسب با یافته‌های حاضر، به اعتبارسنجی مقیاس موانع حقوقی ورزش زنان پرداخته شود. به شناسایی موانع حقوقی ورزش زنان در این پژوهش توجه شود که به نظر می‌رسد تحقیقات آتی می‌توانند بر گستره بیشتری از موانع تمرکز داشته باشند و از روش‌های تحقیق دیگری به بازنگری در موانع موجود در حقوق ورزش زنان بپردازند. همچنین تعریف شاخص‌های مدنظر درمورد حقوق ورزش زنان به صورت روش‌شناسی کمی (رویکرد معادلات ساختاری یا تحلیل عاملی) می‌تواند به عنوان الگوی سنجش مدنظر قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

از تمامی متخصصان و خبرگان در حوزه حقوق ورزشی که از اطلاعات خود در فرایند مصاحبه و تکمیل پرسشنامه دریغ نفرمودند و همچنین از همه کسانی که مرا در انجام این کاری یاری کردند، کمال تشکر را دارم.

References

1. Ahmadi, M., Pejhan, A., & Gadidi, B. (2019). Sociological analysis of social barriers to participation in women's and men's sports activities (Case study: Employees of the Industry, Mining and Trade Organization). *Women and Society Quarterly*, 10(39), 47-64. (Persian)
2. Andersen, W., & Loland, S. (2017). Jumping for recognition: Women's ski jumping viewed as a struggle for rights. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 27(3), 359-365.
3. Asadi, N., Commercial, F., M., & Nik Ayin, Z. (2021). Analytical review of the laws of the country in the field of women's sports activities. *Journal of Sports Management*, 13(2), 565-580. (Persian)
4. Asefi, A., & Asadi Dastjardi, H. (2016). Examining the obstacles to the development of public sports in Tehran's public universities and providing practical solutions for its development. *Journal of Sports Management*, 8(6), 823-844. (Persian)
5. Babaei, M., Fatahi Masrou, F., & Shakri, N. (2018). Identifying the current situation and obstacles to the development of public sports in the country. *Strategic Studies of Sport and Youth*, 17(41), 319-332. (Persian)

6. Bagheri, M., Yazidi Fard, A., & Mohsani Dehkalani, M. (2019). Jurisprudence and legal review of the presence of women in sports venues. Paper presented at the National Conference on Physical Education, Nutrition and Sports Medicine, Mashhad. (Persian)
7. Blessed Mehr, O. (2022). Women and sports rights. Paper presented at the 6th national conference of sports sciences, physical education and strategic management in sports, Hamedan. (Persian)
8. Eftekhari, E., Goharrostami, H., & Broumand, M. (2018). Identifying obstacles to managerial development of women's football in Iran. *Sports Management and Development*, 7(2), 143-163. (Persian)
9. Erving, C. L., Satcher, L. A., & Chen, Y. (2021). Psychologically resilient, but physically vulnerable? Exploring the psychosocial determinants of African American women's mental and physical health. *Sociology of Race and Ethnicity*, 7(1), 116-133.
10. Eshghi Sahrayi, H. (2017). Examining the role of justice in women's sports rights (Master's thesis). Al-Zahra University, Tehran. (Persian)
11. Esmaili, M., Ashraf Ganjawi, F., & Hashemi, S. (2014). Identifying the obstacles to the development of basic sports in schools in Tehran (Master's thesis). Islamic Azad University, Central Tehran Branch. (Persian)
12. Farahani, A., Hosseini, M., & Moradi, R. (2017). Prioritizing obstacles facing working women in sports activities in Alborz province. *Journal of Health Faculty and Health Research Institute*, 15(1), 23-34. (Persian)
13. Fazlikhani, A. (2021). Analyzing the right of women to exercise in the Constitution of the Islamic Republic of Iran, *Research Journal of Human Rights*, 7(2), 1-18. (Persian)
14. Ghaibi, Y. (2019). Investigating the necessity of institutionalizing sports rights in the country from the point of view of sports coaches (Master's thesis). Razi University, Kermanshah. (Persian)
15. Hajizadeh, E. (2018). Identifying the legal challenges of women's sports development in Iran and providing solutions (Master's thesis). Shahid Chamran University of Ahvaz. (Persian)
16. Khatibi, A., Heydarinejad, S., Shatab Bushehri, S. N., & Hashemi, E. (2020). Obstacles and solutions to the development of financial resources for women's sports in Iran. *Sports Management Studies*, 12(63), 89-112. (Persian)
17. Knijnik, J. D. (2023). The 2023 FIFA Women's World Cup: Human rights legacy and impact for the australian grassroots sports gender equity agenda: A pilot study. Penrith, N.S.W.: Western Sydney University.
18. Maleki, M., Hosseini, M., Ostadi, Z., & Mardani, F. (2015). Investigating the challenges of sports among female employees of Birjand city. *Quarterly Journal of Strategic Studies of Sports and Youth*, 30, 107-122. (Persian)
19. Maleki, Z., Ramezani Nezhad, R., & Melai, M. (2021). The factors of women's internal environment on the development of championship sports. *Modern Journals in Sports Management*, 8(31), 39-54. (Persian)
20. Maleki, Z., Ramezani Nezhad, R., & Melai, M. (2022). Investigating external environmental factors affecting the development of women's championship sports. *Research in Educational Sports*. Online Publishing. (Persian)
21. Meier, H. E., & von Uechtriz, C. (2020). The key role of sport policies for the popularity of women's sports: A case study on women's soccer in Germany. *Sociology of Sport Journal*, 37(4), 328-345.
22. Mirzazade, Z., & Mohammadi, E. (2016). Opportunities and challenges of women's sports in islamic countries. Paper presented at the Second International Symposium on Women and Girls, Tehran. (Persian)
23. Mohammad Kazemi, R., Ghadimi, B., & Ajurlo, F. (2020). Identifying and developing a model of practical contextual factors of the place of women's sports in improving development indicators. *Olympic Social Cultural Studies*, 1(2), 67-82. (Persian)
24. Monazami, M., Alam, S., & Shatab Bushehri, N. (2011). Determining effective factors on the development of physical training and sports of women in the Islamic Republic of Iran. *Sports Management Journal*, Vol. 3(10), 151-168. (Persian)

25. Motmani, A., Hemti, A., & Moradi, H. (2014). Identifying and prioritizing obstacles to the progress of women in sports activities. *Sports Management Studies*, (24), 111-130. (Persian)
26. Mousavi Ajaq, R., & Broghni, N. Z. (2019). A comparative comparison of women's benefit from sports rights during the Pahlavi era and the Islamic Revolution. *Research Journal of Human Rights*, 18, 83-97. (Persian)
27. Mousavi Rad, T., Farahani, A., & Bayat, P. (2016). Prioritization of obstacles to the management of women in sports by the method of hierarchical analysis. *Scientific Quarterly Journal of Applied Researches in Sports Management*, 5(1), 111-119. (Persian)
28. Najafi Joybari, M. (2019). The position of sports rights in the constitution. *Afaq Human Sciences Journal*, 35, 35-48. (Persian)
29. Nazari Azad, M., Talebpour, A., & Kashani, M. (2019). Sociological analysis of gender inequality in sports (from the perspective of female national champion athletes). *Women and Society (Sociology of Women)*, 10(4), 289-315. (Persian)
30. Pike, E., White, A., Matthews, J., Southon, S., & Piggott, L. (2018). Women and sport leadership: A case study of a development programme. In *The Palgrave Handbook of Feminism and Sport, Leisure and Physical Education* (809-823). London: Palgrave Macmillan.
31. PourGechi, S., Heydarinejad, S., Shatab Bushehri, S.N., & Khatibi, A. (2017). Identifying obstacles to the promotion of female athletes in the Premier League of Khuzestan province. *Sports Management Studies*, 9(42), 137-162. (Persian)
32. Rowe, K., Shilbury, D., Ferkins, L., & Hinckson, E. (2015). Challenges for sport development: Women's entry level cycling participation. *Original Research Article Sport Management Review*, 19(4), 417-430.
33. Shabani Moghadam, K., Zakai, H., & Hassanzadeh, M. (2016). Identifying and prioritizing obstacles and solutions for the development of sports rights in Iran. *Strategic Studies of Sport and Youth*, 15(34), 9-20. (Persian)
34. Sherwood, M., Nicholson, M., & Marjori, B. (2018). Women working in sport media and public relations: no advantage in a male-dominated world. *Communication Research and Practice*, 4(2), 102-116.
35. Shi, D. (2023). Influences of women in the sports field from the sociology perspective. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 155, p. 03020). EDP Sciences.
36. Yazdan Panah, S., & Seyyed Ameri, M. H. (2022). Identifying and prioritizing obstacles and solutions for the development of sports rights in the sports boards of West Azerbaijan province. *Research in Sports Management*. Online Publishing. (Persian)
37. Yenilmez, M. I. (2021). The impact of media and cultural beliefs on women's participation in sports in Turkey: The challenges faced by Turkish women in professional sports. *Sosyoekonomi*, 29(48), 91-106.
38. Parvin, J., Nouri Khosrowshahi, P., Mahdavi, M., & Safari, A. (2021). Comparative study of divorce in Jahili culture and Quran based on epistemic foundations. *Qur'an and Hadith Research Paper*, (28), 45-74. (Persian)